

Spojrzenie w przyszłość

ZDZISŁAW SADOWSKI

Członek korespondent PAN

Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN

sadowski@pte.pl

W perspektywie najbliższych dwudziestu lat najważniejszym celem rozwoju Polski powinno być tworzenie gospodarki opartej na wiedzy oraz zmniejszanie obszarów bezrobocia i biedy

Strategia rozwoju Polski do roku 2025, przygotowana przez Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN, opiera się na założeniu, że wprawdzie podstawową rolę w kształtowaniu procesów gospodarczych i społecznych odgrywa mechanizm rynkowy, to jednak nie zapewnia on należytej realizacji istotnych celów społecznych, a zwłaszcza szerokiego uczestnictwa w korzyściach rozwoju. Niezbędne jest wspomaganie i korygowanie działania rynku przez politykę gospodarczą i społeczną państwa. Aby polityka ta mogła przyczynić się do realizacji pożądanych kierunków rozwoju kraju, powinna opierać się na identyfikacji długookresowych celów, a także przeszkód i ograniczeń.

Ograniczenia rozwoju

Należy podkreślić, że w ujęciu Komitetu strategia nie jest w żadnej mierze prognozą, gdyż nie podejmuje odpowiedzi na pytanie „jak będzie?”. Stara się odpowiedzieć na zupełnie inne pytanie: „co powinno się robić, aby stawić czoło obecnym i przewidywanym problemom?”.

W określeniu głównego celu rozwoju odeszliśmy od tradycji, polegającej na tym, aby na pierwsze miejsce wysuwać postulat szybkiego wzrostu gospodarczego. Wzrost jest tylko warunkiem rozwoju, koniecznym, ale nie wystarczającym. Cel naczelny został wyprowadzony z megatrendu światowego, jakim jest rozwój cywilizacji informacyjnej. Unia Europejska w Strategii Lizbońskiej zadeklarowała intensywne działania w tym kierunku, zwłaszcza przez rozwijanie gospodarki opartej na wiedzy.

Polska, tkwiąca jeszcze głęboko w cywilizacji przemysłowej, a pod pewnymi względami nawet agrarnej, powinna uznać za nadrzędny cel rozwoju w ciągu najbliższego 20-lecia budowanie społeczeństwa informacyjnego. Członkostwo w Unii Europejskiej temu sprzyja, ale nie wystarcza do określenia polityki rozwoju, która musi być dostosowana do własnych warunków.

Warunki te są określone przede wszystkim przez podstawowe ograniczenia naszych możliwości działania. Jest to po pierwsze ograniczenie cywilizacyjne, polegające na tym, że dopiero zaczyna się proces rozwijania elemen-

Bartosz Bobkowski / Agencja Gazeta

Budowa społeczeństwa informacyjnego wymaga głębokiej reformy systemu kształcenia i zwiększenia wydatków na edukację i naukę

tów nowej cywilizacji opartej na rozwoju technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. Łączy się z tym stan nauki i edukacji, charakteryzujący się wielkim zacofaniem pod względem nakładów na naukę. Kolejne ograniczenia społeczne to masowe bezrobocie i ogromny obszar biedy. Według danych GUS charakteryzuje się on między innymi tym, że około 12% ludności Polski, czyli ponad 4 mln ludzi, żyje na poziomie minimum biologicznego lub poniżej. Istnieją również ograniczenia instytucjonalne, w tym przede wszystkim słabość państwa; ograniczenie demograficzne, polegające na nadchodzących zmianach struktury ludności; wreszcie ograniczenie ekonomiczne, polegające na skąpych możliwościach finansowania pożądanych procesów przemian.

Cele strategiczne

W tej sytuacji za priorytet uznaliśmy tworzenie gospodarki opartej na wiedzy oraz zmniejszanie obszarów bezrobocia i biedy.

Gospodarka oparta na wiedzy, w której wiedza jest podstawowym czynnikiem wytwórczym, stanowi ekonomiczny wyraz społeczeństwa informacyjnego, zapewniającego szeroki dostęp do globalnych technik informacyjnych. Z tego wynikają pożądane kierunki rozwoju: rozwój edukacji, nauki, sektora technologii informacyjnych i zapewnienie powszechności dostępu do sieci internetowej.

Budowanie takiej gospodarki wymaga wysokiego tempa wzrostu gospodarczego w połączeniu z modernizacją struktury gospodarczej, a w tym z rozwojem nowoczesnego przemysłu.

Tworzenie gospodarki opartej na wiedzy wymaga sformułowania programu pokonywania podstawowych ograniczeń. Potrzeba naprawy państwa wymaga rozwijania kapitału społecznego. Z ograniczenia demograficznego wynika potrzeba zahamowania spadku potencjału ludnościowego kraju. Ograniczenie edukacyjne wskazuje na potrzebę rozwijania potencjału intelektualnego kraju, które musi się wiązać z głęboką reformą systemu edukacji oraz zwiększaniem wydatków na edukację, nie tylko z budżetu państwa. Szczególny nacisk trzeba położyć na kształcenie młodzieży wiejskiej. W naszej strategii istotne miejsce zajmuje program stopniowego zwiększania nakładów na naukę, aż do postulowanego przez UE poziomu 3% produktu krajowego brutto – z obecnego poziomu 0,6%.

Źródła finansowania

Każdy z wymienionych punktów wymaga bardzo znacznych środków na sfinansowanie przemian. Źródła finansowania strategii powinny objąć: wzrost udziału nakładów inwestycyjnych w PKB; zmianę struktury nakładów na rzecz nauki i sektora ICT; przeznaczanie znacznej części corocznych przyrostów PKB na cele priorytetowe; racjonalne wykorzystanie środków pomocowych UE; intensyfikację działań na rzecz napływu kapitału zagraniczne-

go; działania na rzecz zwiększenia skłonności przedsiębiorstw prywatnych do inwestowania; zmianę struktury wydatków sektora publicznego.

Podstawowym źródłem finansowania działań wynikających z proponowanej strategii powinny być coroczne przyrosty produktu krajowego. Wymagać to będzie istotnych zmian struktury wydatków z PKB. Chodzi tu nie tylko o wydatki publiczne, lecz o wydatki ze wszystkich źródeł.

Za niezbędne uważa się kierowanie nakładów na rozwój produkcji krajowej. Import jest potrzebny, swobodna wymiana handlowa na rynku zarówno europejskim,

Do 2025 roku należy systematycznie zwiększać nakłady na rozwój edukacji i nauki

jak i na rynkach światowych jest niezbędna, ale z naciskiem na ekspansję opłacalnego eksportu. Oczywiście jest zasadnicze znaczenie rynku europejskiego. Uznaje się jednak, że zdecydowany wyraz w polityce handlowej powinna znaleźć ekspansja na coraz ważniejsze w świecie rynki wschodnie, zarówno najbliższe, jak i bardziej odległe rynki azjatyckie, związane z burzliwym rozwojem Chin i Indii. Za bardzo ważny kierunek uważa się rozwój budownictwa mieszkaniowego. Jednym z ważnych zadań polityki rozwojowej państwa jest tworzenie atrakcyjnych warunków przyciągania środków prywatnych na odpowiednie cele. Specjalnej uwagi wymaga tu system podatkowy, który powinien być nastawiony na stymulowanie inwestycji przedsiębiorstw.

Tempo zmian

Układ priorytetów realizacyjnych powinien ulegać zmianom w kolejnych okresach. W ciągu najbliższych dwóch lat proponuje się położenie wyraźnego nacisku na finansowanie infrastruktury informacyjnej i komunikacyjnej, a także budownictwo mieszkaniowe. Dopiero w kolejnych latach można będzie rozpocząć dokonywanie wyraźnego zwrotu na rzecz finansowania nauki i reformy edukacji. Ale powinno rozpocząć się to nie dalej niż za 3–4 lata. Następnie przyjdzie czas na przygotowanie właściwego przepływu ludności ze wsi do miast, a także na aktywizację polityki ludnościowej. Wreszcie powinien nastąpić wzrost finansowania dziedzin uznanych za podstawowe nośniki gospodarki opartej na wiedzy i aż do roku 2025 systematyczne zwiększanie udziału nakładów na rozwój nauki i pozostałe cele strategiczne. ■

Chcesz wiedzieć więcej?

Droga Polski do roku 2005. Założenia długookresowej strategii w świetle studiów Komitetu Prognoz Polskiej Akademii Nauk. (2005). Warszawa: WDN PAN.